

Az orofaciális funkciózavarok klinikai jelentősége (áttekintés)

Prof. Dr. Hacki Tamás

Semmelweis Egyetem Fül-Orr-Gégészeti, Fej- és Nyaksebészeti Klinika

Az orofaciális komplexus veleszületett és szerzett strukturális (organikus) elváltozásai, neurogén betegségei, habituális zavarai diszfunkciókat okoznak, amelyek visszahatnak a szervi strukturákra: a funkciózavarok érintik az artikulációt, a táplálékfelvételt és a hangképzést is.

Az orofaciális diszfunkciók diagnosztikájának és terápiájának multidiszciplináris feladatában a foniáter szorosan együttműködik a társszakmákkal.

A hasadékok táplálékfelvételi és artikulációs problémákat okoznak a csecsemőnél, a kisgyermeknél, nem ritkán a sikeresnek látszó sebészi beavatkozás ellenére. A szükséges gyakorló terápia végzése a logopédusra hárul. A gyermekkori cerebrális (neurogén) mozgászavarok különböző formái esetén a logopédia kezelés és esetenként a fizioterápia csak kitartó munka során hoz eredményeket. Felnőttkorban a tumorok-tumorkezelések és a neurogén zavarok súlyos következménye az egyre nagyobb számban megjelenő és differenciáltan kezelendő diszfágia és a diszglosszia.

A hangszín- és rezonanciaproblémák orofaringeális okainak befolyásolása részben a gyakorló terápia és részben az egyre fejlődő fonochirurgia feladata.

Az orofaciális diszfunkciók sikeres kezelése a foniáter, a logopédus, a fül-orr-gégész, a fogorvos, az ortodontus, az állkapocssebész, a fizioterapeuta, a gyermekgyógyász és a pszichológus együttműködését igényli.

Az állkapocsízület. Funkció, funkciózavarok, diagnosztika.

Hermann Péter, Schmidt Péter, Jász Máté, Balogh Ildikó

Semmelweis Egyetem Fogpótlástani Klinika

Az állkapocsízület mind felépítésében, mind működésében összetett ízület. Ahhoz, hogy el tudjuk kerülni a különböző elváltozásokat, rendellenességeket, meg kell értenünk az ízület anatómiai felépítésének sajátosságait, a funkció közbeni élettani viselkedését, illetve azokat a diagnosztikai lépéseket, amelyet egy fogorvosi rendelőben a betegvizsgálat során el kell végeznünk. A Semmelweis Egyetem Fogpótlástani Klinikán bő tíz évvel ezelőtt jött létre egy olyan munkacsoport, aki a különböző érintett szakterületek képviselőinek bevonásával team-jelleggel, és ehhez tartozó szemlélettel vizsgálja a temporo-mandibuláris ízület elváltozásában szenvedő páciensek panaszait, állít fel diagnózist és hozzá tartozó kezelési tervet.

Az előadás az ízület felépítését, működését próbálja bemutatni, sorra veszi a diagnózis során alkalmazandó módszereket, az egyes szakterületek kapcsolódását, azok lehetőségeit.

Mivel a munkacsoportba legfrissebben hang,- beszéd,- nyelés terapeuta is bekapcsolódott, így az előadás igyekszik felhívni a figyelmet a kórkép multidiszciplináris voltára, az egyes területek összehangolt munkájának fontosságára is.

A temporomandibuláris ízület (TMI) fizioterápiás kezelése

Balogh Ildikó ny.főisk.docens

Semmelweis Egyetem ETK AEI Fizioterápiai tanszék

Bevezetés: A fizioterápia, mint az orvosi terápiák legősibb ága alapvetően természeti energiákkal való gyógyítást jelent. A gyógytornász-fizioterapeuta a fizioterápia eszköztárával próbálja a mozgásos funkcionális képességeket befolyásolni.

Anyag, módszer: Az egészségügyi végzettségű, klinikai szemléletű fizioterapeuta orvosi diagnózisra alapozza funkcionális vizsgálatát és kezelését. A funkcionális diagnózis az aktív-, passzív-, járulékos- és izometriás mozgások elemzésén alapul. A fizioterápiás tevékenységek elsősorban a fájdalom csillapítását, a mozgáskorlátozottság megszüntetését, a motoros koordináció befolyásolását célozzák. A fizioterapeuta tevékenysége a TMI kezelése mellett kiterjed a mimikai izmok, a nyelvmozgások, esetleg a nyelés befolyásolására. A nyakizmok tónusának csökkentése, a fejhelyzet optimális beállítása, a testtartás és a légzésmechanika korrekciója is a fizioterapeuta alapvető tevékenységei közé sorolható.

Következtetés, javaslat: A fizioterapeutát funkcionális szemlélete, preventív, kuratív, rehabilitációs tevékenysége teszi az egészségügyi team aktív tagjává.

Az orofaciális mozgászavarok funkcionális kezelése

Pintér Mariann

Semmelweis Egyetem Fogpótlástani Klinika

Az előadás az orofaciális zavarok terápiás lehetőségeit összegzi és hasonlítja össze két tünet együttes és hat terápiás koncepció ismertetésével. Mindamellet szó lesz a terápiás eljárások hatékonyságáról is az orofaciális zavarok komplexitásának figyelembevételével.

Az artikuláció zavarai és a nyelés első fázisainak érintettsége (orális előkészítő és orális transzport fázis) tumorterápia után

Dr.Mészáros Krisztina PhD, c. egyet.docens

Országos Onkológiai Intézet
Fej-Nyak Daganatok Multidisciplinaris Központ

Strukturális elváltozások, amelyek artikulációs és nyelészavarhoz vezetnek a fej-nyak területi daganatok, illetve ezek sebészi kezelése és besugárzás utáni állapotok során jönnek létre. Daganatok eltávolítása során a struktúra hiánya okozhat artikulációs és nyelészavart, illetve a sugárkezelés mellékhatásai. A publikált bizonyítékok feltárása (tankönyvi adatok, elemzések, szisztematikus összefoglalások, **Bizonyítékon Alapuló Orvoslás (BAO)**) alapján ismertek a rehabilitációs lehetőségek. A közlemények a rehabilitáció pozitív hatásáról számolnak be. A károsodott funkció indirekt és direkt javítása a cél. A gyakorlatok a légzés és hangképzés, a facio-orális és a laryngo-pharyngealis szakasz működésének helyreállítását célozzák.

A rehabilitációs jellegű kezelés korai szakaszát az akut ellátással párhuzamosan a sebészeti illetve a radiokemoterápiát végző osztályon meg kell kezdeni elsőbbségi rehabilitációként.

A kezelések célja az életminőség javítása mind a kommunikáció, mind a táplálkozás szempontjából. Ezekkel a módszerekkel a beteg visszatérhet a szájon keresztüli étkezéshez és a mindennapi kommunikáció szempontjából megfelelő, használható beszédhez, ami az életminőség (szociális kapcsolatok, család, munkavégzés) szempontjából nagy előrelépés.

Klasszikus (manuális-analóg) fonetográfias vizsgálat rendelésünkön

Dr. Zalka Judit

Vasútegészségügyi NK Kft
Foniátriai Szakrendelés

A szerzők a rendelésükön alkalmazott klasszikus (manuális-analóg) fonetográfias vizsgálati módszerüket ismertetik ebben az előadásban. A vizsgálatokat kb. 1 éve kezdték el végezni. Az eredményekről később számolnak be.

A vizsgálat bár idejét múltnak tekinthető, időigényes, számítógépes program hiányában mégis érdemes elvégezni. Eredményeit nem mellőzhetjük a páciens hangteljesítményének véleményezésében, a terápia megtervezésében és követésében.

A csőfonáció, mint hangterápiás módszer, és alkalmazása során nyert rövidtávú eredmények bemutatása

Bajnócziné Szucsák Klára¹, dr. Bihari Adél², Kiss B. Ilona³, dr. Szentkúti Gabriella³
Dr. Tamás László¹

Semmelweis Egyetem, Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Klinika¹
MH-EK Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Osztály²
Jahn Ferenc Dél – pesti Kórház Foniátriai Ambulancia³

A verbális kommunikáció az ember hétköznapi és szakmai életének fontos része. Ha a hang- és beszédszervek működése nem megfelelő az negatívan befolyásolja a kommunikációt, ami az életminőség romlásához vezet.

Az „evidence based medicine” korában szükséges az eddigi empirikusan helyesnek talált, de statisztikailag kellően nem mért és igazolt terápiás módszerek újragondolása, és hatásosságuk tudományos vizsgálata.

A csőfonációs módszer a „félzig-zárt” fonációs terápiás metódusokhoz sorolható, melyet 1969-ben írtak le. Világszerte sikerrel alkalmazzák, hazánkban ezidáig nem terjedt el. Előnye, hogy könnyen elsajátítható, és számos hangképzési zavar esetén használható.

A jelen kutatásban 18-60 év közötti, malregulatív (hagyományosan: funkcionális) diszfóniás betegek hangminőségét követtük nyomon. Digitális hangrögzítés, hangterjedelem profil (hangmező) mérés történt a terápiás helyiségben. Valamint mértük a hangtartást és a rekedtség mértékét. Hangfelvételeket készítettünk a csőfonációs módszer alkalmazás előtt és után. Az méréseket statisztikailag kiértékeljük, megvizsgáljuk, történt-e változás és ez a változás milyen irányú.

Az eredmények alapján - reményeink szerint - a jövőben a diszfóniában szenvedő betegek terápiája célzottabbá tehető, valamint az empirikus kezelési eredmények statisztikailag igazolhatóak, objektíve mérhetőek lesznek.

LOGOPÉDIAI TERÁPIÁK - A REGENSBURGI ÉS A BAD GÖGGINGI TAPASZTALATOK BEMUTATÁSA LOGOPÉDIAI ÉS FONIÁTRIAI SZEMMEL.

Kiss B. Ilona¹ Bajnócziné Szucsák Klára², dr. Bihari Adél³, dr. Szentkúti Gabriella¹

Jahn Ferenc Dél – pesti Kórház Foniátriai Ambulancia¹
Simmelweis Egyetem, Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Klinika²
MH-EK Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Osztály³

2016. január 17. és január 29. között tanulmányi úton jártunk a Regensburgi Orvostudományi Egyetem Fül-, Orr-, Gége Klinika Foniátriai és Gyermekaudiológia Osztályán , illetve a Bad Göggingi Rehabilitációs Intézet Foniátriai Osztályán .

Előadásunkban kitérünk a német foniátriai és logopédiai szemlélet alapkoncepciójára, multidiszciplináris voltára, bemutatjuk a mindennapi gyakorlatban alkalmazott terápiákat.

Tapasztalatainkat szeretnénk hasznosítani a klinikai munkánk során.

**A nyelv és az állkapocs működése magas alapfrekvenciájú szoprán éneklésben
(esettanulmány)**

Dr. Deme Andrea – Reinhold Greisbach – Dr. Markó Alexandra – Michelle Meier – Bartók
Márton – Jankovics Julianna – Weidl Zsófia

ELTE Bölcsészettudományi Kar, Fonetikai Tanszék

A tanulmány egy szoprán énekes énekelt magánhangzóinak ejtését vizsgálja az artikuláció tekintetében. Az f_0 emeléséhez társuló artikulációs stratégiák vizsgálata a jelen esetben a nyelv és az állkapocs működésére összpontosított a teljes magyar magánhangzókészlet elemzésével. A vizsgálat eszközeként elektromágneses artikulográfot alkalmaztunk, az énekelt beszédhangok vizsgálatában első ízben. Az eredmények szerint az énekes szisztematikusan változtatta a nyelv és az állkapocs helyzetét (növelte az állkapocsnyitás szögét, és csökkentette a függőleges nyelvhelyzetet), ahogyan az éneklés alapfrekvenciája elérte, majd meghaladta a magánhangzók beszédben mérhető F_1 -értékét, de a nyelv hát süllyesztése már e kritikus frekvenciák alatt is tapasztalható volt. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy az énekes az $F_1 : f_0$ hangolást 988 Hz alapfrekvencia alatt a különböző ejteni szándékozott magánhangzó- minőségek esetében nem azonos stratégiák segítségével érte el, ugyanis eltérést találtunk az állkapocsnyitás szögének és a nyelvállásfoknak az f_0 emelését kísérő módosításában (elsősorban) az ejteni szándékozott magánhangzók nyíltsága mentén. 988 Hz alapfrekvencián azonban ezek a specifikus (az ejteni szándékozott magánhangzó minőségével összefüggő) artikulációs tendenciák eltűntek, itt láthatólag minden esetben az állkapocsnyitás szögének drasztikus megnövelése segítette az $F_1 : f_0$ hangolás elérését.

A szókincs és a nyelvi tudatosság összefüggései óvodás és általános iskolás gyermekeknél

Szabó Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Nyelvtudományi Doktori Iskola, Alkalmazott
nyelvészet oktatási program

A TÁMOP 3.1.1 „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz” kiemelt projekt keretében a logopédiában alkalmazható vizsgálatok nagymintás bemérése történt meg.

Kutatásom célja elsődlegesen az, hogy feltárjam, milyen összefüggések vannak a receptív és expresszív szókincs, valamint az alapozó készségek (pl.: betűk ismerete, fonológiai tudatosság) között nagycsoportos óvodás, első osztályos és második osztályos általános iskolás gyermekekénél (Storch – Whitehurst 2002).

Hipotéziseim a következők voltak: 1) Az életkor előrehaladtával gyengül az összefüggés a szókincs és az alapozó készségek között (Storch – Whitehurst 2002), 2) A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartászavaros gyermekekénél erősebb összefüggés figyelhető meg.

Kutatásomban 25 nagycsoportos óvodás gyermek, 25 első osztályos és 25 második osztályos általános iskolás tanuló vett részt. A gyermekekkel a LAPP Aktív szókincs-vizsgálatot, valamint az Iskolába lépő gyermekek nyelvi tudatosságának vizsgálatát végeztem el. A tesztelés minden esetben egyénileg történt, a gyermekek által megszokott óvodai/iskolai környezetben.

Hipotéziseim igazolódtak: az életkor előrehaladtával kevesebb összefüggés mutatható ki a szókincs és az alapozó készségek között. A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartászavaros gyermekekénél a szókincs és az alapozó készségek közötti erősebb összefüggés, valamint általában gyengébb eredmény volt megfigyelhető.

A kutatás eredményei hozzájárulnak a logopédiában használatos tesztek tapasztalataihoz, valamint figyelemfelhívásul szolgálnak az olvasástanulás kezdetén álló gyermekek teljesítményére. A kevésbé eredményes gyermekek célzott fejlesztésével sikeresebbé tehető az iskolai teljesítményük, elkerülhetővé válnak a kudarcok.

Irodalom:

- Aktív szókincs-vizsgálat (LAPP)
- Lőrík József – Majercsik Edit: Iskolába lépő gyermekek nyelvi tudatosságának vizsgálata
- Storch, S. A. – G. J. Whitehurst 2002. Oral language and code-related precursors to reading: Evidence from a longitudinal structural model. *Developmental Psychology* 38: 934-947.

Dilemmák a Meixner-féle szókincs-és szótanulás-vizsgálat kiértékelésekor

Papp Melinda

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola

A Meixner-féle szókincs-és szótanulás-vizsgálattal (Meixner, 1989) a 4 és 18 éves kor közötti gyermekek aktív szókincese és szótanulása vizsgálható. Négy életkori csoportnak négy nehézségi fokú képanyagból összeállított szókincspróbát dolgoztak ki. A legfiatalabb korcsoportban (4-5 éves korosztály) ezt a mérőeszközt a beiskolázást megelőző évben diszlexia prognosztizálására használják. Meixner Ildikó a próbát átlagpopulációban, normál óvodába járó gyermekek tanulási zavar veszélyeztetettségének kiszűrésére alkalmazta.

A vizsgálatvezető a teszt elején megnevezi a szókincspróba anyagát képező 30 képet, ezután a gyermekek a teljes sorozatot háromszor elismélik. A tesztek kiértékelésekor mennyiségi és minőségi szempontokat egyaránt figyelembe kell vennünk. A sorozatok időértékeit és hibaszámait külön-külön és összesítve is értékeljük (Kuncz, 2007). Saját korpuszon alapuló vizsgálataim során felmerültek olyan hibatipológiai kérdések, melyek kihatással lehetnek a végleges pontértékekre, ezáltal befolyásolhatják a gyermek aktuális nyelvi fejlettségével kapcsolatos megállapításainkat. Hibának minősül –e, ha egy gyermek a kefe helyett *kefelőt*, a holló helyett pedig *vallót* mond? Kérdéses, hogy szótorzításként vagy kreatív szóalkotásként értelmezzük. Az előadás első részében a hibázások lehetséges értelmezéseit ismertetem. A hibapontok számát befolyásolhatja az adott kép vizuális ábrázolása és a gyermekek szókincszetének időbeli változása is. Napjainkban például a petróleumlámpa vagy a kökörcsin megnevezése nehézséget jelenthet a 9-10 éves vizsgálati személyeknek. A pontszámok és az időértékek értékelésekor lényeges, hogy a vizsgálatot kísérleti vagy diagnosztikus céllal végezték.

Az előadás második részében empirikus vizsgálatok eredményeit mutatom be. A kísérletben 26 tipikusan fejlődő, egynyelvű, óvodáskorú gyermek vett részt. Az egyik csoport tagjai egyszer, míg a másik csoportba tartozók háromszor hallhatták egy-egy kép nevét a teszt során. Hipotézisünk, miszerint a háromszori ismétlés jelentős mértékű javulást eredményez, mind a felhasznált idő mennyiségében, mind pedig a hibázások számában, beigazolódott. Az előadás példákkal alátámasztva irányítja rá a figyelmet a megnevezési képesség felmérésének dilemmáira.

Irodalom

Kuncz Eszter (2007): A Meixner-féle szókincs-, szótanulás-vizsgálat bemutatása, alkalmazásának lehetőségei. Budapest: Fogyatékos Gyermekek, Tanulók Felzárkóztatásáért Országos Közalapítvány.

Meixner Ildikó (1989): Útmutató a szókincspróba alkalmazásához (Kézirat)